

זה כבר לא מסתובב

הסובלים, פעלה יפה במאה ה-19 ובתחילת המאה ה-20. מאז תום מלחמת העולם השנייה, ההומניזם הבורגני גרם לה לשנות את עמדתה. היא הסתגלה (ומנדי אתה) לזרמים המהפכניים, אימצה לה אותם כתפאורת-קבע בעולמה, וקבעה שהאמות היא סקטור בחיי הכלכלה העונה לחוקי המכונה הכלכלית. לא עוד אמנים רדופים-בל, כי אם אמן תחרותי, משתלב ומשולב, מצליח — אך מבפנים.

לכן סבור מונדי, הקפיטליסט הפרוע, ששוק חופשי וחוקי ג'ונגל יפרו את חיי התיאטרון. „עלינו ליצור תחרות הוגנת וחסרת פשרות. מי שטוב, ישחק, מי שלא טוב, יעשה הסבה מקצועית. כל שחקן חייב לדאוג לכשרו הפיסי והרוחני יומם וליל, ולהימצא במצב של תחרות מתמדת.“ זה שמע כמו פקודת-יום של המסכ"ל. לא רצון לומר וליצור, מעיים בוערים, תחושת דחיפות וכיזאצ באלה, אלא אימונים, התעמ-לות, הישול האופיי הזאבי, והוף, לבמה!

מונדי מנפנף במרץ רב בדוגמת ארצות הגוש המזרחי, כדי לבסס את טיעונו בדבר ביטול הסובסידיות, ובכך, הארצות הללו נכשלו ביישום המארכסיזם-לניניזם, אך דבר אחד יש לקוף לזכותן: חיי התיאטרון, קולנוע, ואמנות פלסטית עשירים ומעניינים מי כמה מאשר באירופה המערבית. ולא רק משום שהם שימשו מקום

לנער אתה, לקלל אתה ולזעוק תגם

מיפלט לכל שוחרי חופש הביטוי, אלא דווקא משום שהאמנים הם שכירים, ובעיות הקיום הכלכליות אינן רובצות על כתפיהם, ומשום שהתחרותיות החולנית זרה להם.

תיאטרוננו וסדנתו של יו"י גרוטובסקי (אופולה, ורוצלב, פולין) נהנו שנים ארוכות מתמיכתה של המדינה והעירייה הנ"ל; וכן כל אנשי הקולנוע הפולני, ההונגרי והצ'כי. תיאטרוננו של אנטואן ויטז (איברי, צרפת), ממומן ונתמך על-ידי עיריית איברי הקומר-ניסטית. במסגרות הללו נוצרו יצירות ביקורת ומחאה חריפים, התאפשרה עבודה קולקטיבית, הושגה רמה גבוהה וכן אקטיבציה והישגים חיי התרבות. ההלחלה האנומטופיטית של מונדי מצחיקה את כל מי שאי פעם תחב את אפו לחיי התרבות של הדימוקרטיות העממיות.

חיי-תרבות דחוסים, אמנות חזקה ועשירה, נסיגות חריגים — קיומם אינו תלוי בקטגוריות שמונדי מניח. מבלי להיכנס למטאפיסיקה עיתונאית, רצוי לדבר על העזה, פריצת גדרות, רעב, תחושת חיוניות ועוד ועוד.

הסיום הסיסמאי מעט, מתבקש מאליו. יוסף מונדי, זה כבר לא מסתובב!

טלילה אוהלו, תלי-אביב

השלטת אמנם כפולים הם, אך מבוססים על אהבה. מונדי אוהב את השילטון (כל שילטון) שזימן את הספומולוגיה היצריתית שלו, ובמקרים סבוכים יותר, אוהב לשנוא כל שילטון אשר מונע ממנו מזון זה, ו/או אינו מעניק לו את תחושת הקדושה-המעונה של התיאטרון. אותו שילטון, אשר מפאת חוסר ריכוז ותשומת-לב מספיקים, אינו סותם את פיו, אינו הותך באכזריות במחזותיו ושוכח לשלוח אותו לגלות פוליטית. מונדי אוהב את המימסד כמות שהוא: ליברלי, מטופש, אפילו לא עקבי במפלצתיותו (ראה מאמר השבח לצבא-ההגנה-לישראלי, עם שבו מרומניה, שלידי מסך-הברזל). ולא בתיוזה פסיכולוגיסטית מדובר, כי אם בשאלה פוליטית רחבה: מאיזה מקום מדבר יוסף מונדי? ואל מי?

בדוגמה רעועה שהביאה את אנטוניו ארטו לשערייך אפקה, מגלה מונדי הזדהות נערית עם מי שלא היה אבי תיאטרון האכזריות (כי אין לו אב, ואין תיאטרון כזה). מונדי, בראייתו הפוזיטיונאלית, הוא הוא אנטוניו ארטו, הבלתי-מובן המוחלט של החברה, הסטודנטים הנחזים של הסורבון הם הקהל המקומי-ישראלי המטומטם והשמרני, ומתוך סיטואציה נוראה זו קם דבר שפתח, „עידן חדש בתולדות התיאטרון“. וכל זאת מספרת לנו ה„סופרת“ הרכלנית אנאסי נין ביומנה, שכן ארטו לא טרח להנציח אנקדוטה כבדת-מישקל זו. שכן ארטו לא היה מעוניין באבחיות אמנותיות. ופחות מזה ביחסי-ציבור אופקיים עם הקהל.

אפשר להניח באופן היפותטי ביותר שהמסר של מונדי אכן אינו מובן דיו בחוג שבעי-הרצליה-מיתוח, או רעבי מעלות ושדרות. אך לא בזה תמה אוכלוסיית הצופים והקוראים במדינת ישראל. דווקא בשנים האחרונות, למרות תהליכי הפאשיזציה העמוקים שעוברת החברה הישראלית, נוצר קשר אחר וחדש, זה הצמא למסר רדיקלי ולוחם, וחושד בכל צעקנות אינרטי ורדומת נרציסיזם, שאינה משיבה מילחמה שורה, אלא מתחככת ב„אויביה“, מזמינה ומחכה להם, שרה להם שירי אהבה מרים.

יוסף מונדי מתגלה בתיוזה שלו בדבר ביטול התמיכה בתיאטרות, כמילטון פרידמן של האמנות. לא אתייחס לאנטי-קיומניזם הגס שלו, שימושיו החוזרים ונשנים במושג הנדוש „מסך הברזל“, שחדל מזמן להפריד מזרח ממערב; מסך זה, בעינינו האחרון, מפריד את כל השולטים מכל השולטים בכל ארצות תבל. אתייחס לתוכן דבריו ולמיתוס הבורגני שממנו הם ניוונים.

מונדי, רווי תרבות צרפת, מניח שהכסף (קיומו או חסרונו), הוא סטימולנט מרכזי ותנאי בלי-עבור לקיומם של חיי-תרבות. ידועים לכל המודלים הצרפתיים של האמנים המקוללים, חסרי כל, עניים ומרודים, שכורים ומשוגעים, שהשאירו לנו יצירות מופת (אני מאמינה שלא לזאת היו נשואות עיניהם. שורלין, מודיליאני ואחרים היו יוצרים במתח הגבוה ובאינטימי סיביות החזקה שלהם גם בתנאי קיום פחות קשים). אך מונדי אוהב אותם כמות שהם: מקוללי החברה וקורבנותיה, דפוקים וגאונים. סכימה רצחנית זו של הבורגנות הנינוחה (כולל מונדי), שאוהבת את אמנית

יוסף מונדי

קבעתי לעצמי מטרה צנועה בכתיבת מאמר פולמוסי זה: לפרק לגורמיו השמרניים את „פנומן מונדי“. פירוק זה מחייב שימוש במטבעות-לשון שדומות ונבדלות, כגון „הנוף התרבותי-אמנותי בישראל“, „חיי-הרוח שלנו“ וכיו"ב. אך מכיוון שבמרחב זה מתנועע ה„דבר מונדי“, לשם צורך ללכת, לחנק, למיזעור הגופים הרכים המתנועעים בעצבות, לקפופניית הנוסחיות הכמר-רדיקליות, לאצבע המורה בזיקפה אימתנית על זועות ועיוותים.

פנומן, משום שבקול השיעולי הזה מתגלמים אין-ספור קולות של אחיו וחבריו, שמקיימים את הצעקה המינורית בצורה דומה; ומשום שמאזיניו, קוראיו וצופיו מזהים, ואחר כך מכנסים את דבריו למין קטגוריה מונדאית, גמישה אמנם, אך מוגדרת ומדור-יקת.

בחברות הלועסות והמעכלים של רמת-השרון, הרצליה ושאר אזורי הרפאים של המדינה הציונית העשירה („סינצ'ור“, מגזין חברי דינרס קלוב, מס' 1, מרס 1980), פירסם יוסף מונדי מאמר זעקני בשם „דו"ח לאף אחד“. ובכן, ניתן לתפוס במרחב החברתי את מקומו של „הילד הנורא“ של העזיר-בורגנות העולה, שמלבד מעדני-גיבנות וחסילונים, אוכלת כל סוף-שבוע קצת תיאטרון חדשני, תולה על קירותיה קצת אמנות מושגת, וקוראת, בין שער חליפין זה או אחר, חוברת ספרות אונגורד זו או אחרת. אפשר לרצות לנער אותה (לזה היא שואפת), לקלל אותה (את זה היא אוהבת), ולזעוק חמס (לזאת היא מצפה מהאמן). כל ליצר-חרא הינו דמות טראגית-בוכיה, שמצחיק ומבדר את על גבן של עקרות-הבית, הזקנים מלהיות „ילד נורא“, וכובע הליצן הכואב מסרב להכיר בו. יחסיו עם השילטון, המימסד והאידיאולוגיה

מאיזה חומר קורצת?

אתם קורצתם מן החומר שממנו עשויים ראשי-ממשלה. השיבו על השאלות הבאות, והעניקו לעצמם נקודות. 10 ל„כן“, המס ל„לא“.

(1) אילו דרשה דעת-הקהל העולמית — לחוציא את זו של דרום-אפריקה, צילה והונדוראס, וכלל את

לפנים על הקירוח ולרקוד ברחובות מרוב שימחה

זו של מועצת-הביטחון והאסיפה הכללית של האו"ם — אוטונומיה מלאה לשטחים הכבושים, האם היית אתה, בהשקפתך התנ"כית הנאמנה, עומד בתוקף על כיבוש צבאי — גם אם השקפה תנ"כית נאמנה זו היתה מפלגת את הקהילות היהודיות בישראל ובגולה, ומי בילה למילחמה חדשה שתוצאתה „לא-ישראל“ ולא „ישראל גדולה יותר“?

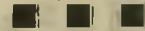
(2) אילו נבחרת על-ידי עדות המזרח, המקומחים הפוליטיים והחברתיים — האם היית מתנגד אם, תודות למדיניות הממשלה שלך ולידע ולניסיון המדתיים: שלך בתחומי המדיניות והכלכלה, העניים היו נעשים עניים יותר והעשירים עשירים יותר, כפי שטען שר

כאשר אתם דנים בכישורים הפוליטיים, בתבונה המשיחית, בחזון רב-ההשאה של ראשי-ממשלה היקר שלנו, בראגתו למקופחים ולעשוקים; בכך שלעולם אין הוא מתיר לעצמו להיות מושפע או נשלט בידי התורמים העשירים לקרנות-המפלגה, ולעולם אינו מבצע את הפוליטיקה שלו על גבן של עקרות-הבית, הזקנים והחולים — כפי שהתבטא בעצמו, כאשר הגדיר את 160 אחוזי האינפלציה השנתית...

כאשר אתם חווים במוסר הפוליטי הגבוה שהחזיר בציבור ובחיינו הפרטיים, ב„ציונות בעלת פני-אנוש“ הצנועה, הבלתי-אנוכית ורב-ההקרבה של „המאמינים האמיתיים“ של גוש-אמונים — שלא לדבר על גיבוריהן האמיתיים של פלוגות-הסער של תנועת כך של הרב כהנא...

כאשר אתם מתבוננים בתקופות שבה הוא מקיים את החוק והסדר — ובמיוחד את החלטות בית-המישפט העליון — ומיישם אותם בהחלטיות נמרצת ובמהירות-למופת... כאשר אתם מתפעלים מן היושר וההגינות שבהם הוא מטפל בבעיות החברתיות והפוליטיות של כל אזרח ואזרח — לרבות תושבי השטחים הכבושים — ללא הבדל דת, לאום או מין...

האם לא מתעורר בכך דחף בלתי-נכשב ללכת בעק-בותיו של האיש הזה, האמיץ ודוברי-האמת, המטופח ונקי ומסודר תמיד, האישייות הפוליטית המרשימה שגרביה תמיד הולמות את עיבותיה ולהיפך?

„פסיכוגראף של בחינה-עצמית“ יגלה לכם, אם גם

העבודה והרווחה שלך?

(3) אילו תושבי השטחים הכבושים הושפלו, דוּך-או, נוצלו, גורשו ואילו זכויות-האדם שלהם וכבודם היו נרמסים ומחוללים — האם היית אומר ש„אין לראות זאת בעד זכויות-מדולת“ — הכרזה יפהמיה ומוגדרת-להפליא, שהיתה משקפת את גדולתך ואת נדיבות חזונך הפוליטי הניזון מחלומות האלמוות על צדק וחופש של נביאינו?

(4) האם היית ממליץ בפני איש-עסקים זר, ש-הואשם במעילה ובגרוע מכך, שירוף לכנסת — ואם ייבחר, שיתמוך במפלגתך ברוח השיוויון והכבוד ההדדי?

(5) אילו היה עליך לכהן במשך יומיים כשר-המישפטים — בהיעזרו של שרי-המישפטים מן הארץ — האם היית ממחר לשחרר את מועל-במיליונים... למען דרוקים מועל וידידותי בעתיד?

(6) האם היית מעודד פוליטיקאי חבר מפלגה אחרת לרוץ לבחירות מטעם אותה מפלגה, ויום אחרי הבחירות „לשחרר“ עצמו מכך ולבוא לשמש כשר-החוף שלך?

(7) האם תחזיר לממשלתך שר שעזב אותה, מאחר שלא הסכים עם מדיניות השלום שלך, והמנה אותו כאיש החזק בה — תוך הטלת צל כבד על מדיניות השלום שלך?

(8) האם תסכים שיש שני סוגי חוק — האחד לשרי-החקלאות בעל החווה הגדולה ביותר בנגב, והאחר לאזרחים הפשוטים שאין להם חווה גדולה בנגב?

(המשך בעמוד 57)

יוסף שריק, מיזכו